

***THE RIGHT TO DECENT LIVING - FUNDAMENTAL RIGHT UNDER THE
ROMANIAN CONSTITUTION***

Daniela Cristina Valea, Assist. Prof., PhD, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureş

Abstract: The Romanian Constituent Assembly (since 1991) understood the need to impose and guarantee the right to decent living, among the other fundamental rights and freedoms that already exist.

In this paper, we present, without claiming to exhaust them, some legal issues related to the fundamental right to decent living, a very complex and quite recently one, such as: the nature and the content of the right to decent living; constitutional guarantees; means of protection. These issues will be approached also in terms of jurisprudence of the Constitutional Court of Romania.

Keywords: right to decent living; fundamental rights and freedoms; constitutional guarantees; mean of protection.

Art. 47 din Constituția României (cu denumirea marginală de „Nivelul de trai”) reglementează un drept fundamental, în mod nedrept, mai puțin abordat de doctrină. Deși cu implicații economico-sociale deosebite, nu face parte din categoria drepturilor fundamentale „vedetă”, extrem de „vehiculate”.

Introducerea unui asemenea drept în lista celor fundamentale¹, inițial prin acte internaționale și apoi și prin cele naționale (prin intermediul constituțiilor), reprezintă o consecință a „noii viziuni privind asigurarea drepturilor și a libertăților cetățenești nu numai prin eforturile individuale ale fiecărui stat, ci și prin eforturile colective ale comunității internaționale”². Existența și recunoașterea dreptului la un nivel de trai decent implică și un efort al statului pe mai multe coordonate: de a crea condiții rezonabile de viață, în colaborare și pe baza cooperării cu celelalte state, concretizate în măsuri – interne și internaționale – de ameliorare a nivelului de trai și promovare a bunăstării sociale; de a contura cadrul normativ necesar implementării unor măsuri de asigurare și asistență socială; chiar de a subvenționa anumite produse și servicii; etc.

Concret, s-a susținut că dreptul la un nivel de trai decent presupune inevitabil și o obligație a statului de „a lua măsuri de dezvoltare economică și de protecție socială, pentru a asigura cetățenilor un nivel de trai decent”, obligație care poate pune în discuție „limitele prerogativelor statului în economia de piață”³ și, mergând mai departe cu ideea, a legăturii dintre economie și drept⁴.

¹ Pentru amănunte despre procesul de conturare și impunere a acestui drept – a se vedea Oana Șaramet, Cătălina Georgeta Matei, *Dreptul la un nivel de trai decent sau dreptul la un nivel de viață suficient?*, (http://www.uab.ro/reviste_recunoscute/reviste_drept/annales_10_2007/saramet_ro.pdf).

² Mihai Constantinescu, Antonie Iorgovan, Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu, *Constituția României revizuită – comentarii și explicații*, Editura All Beck, București, 2004, p. 98.

³ Victor Duculescu, Constanța Călinoiu, Georgeta Duculescu, *Constituția României – comentată și adnotată*, Editura Lumina lex, București, 1997, p. 154.

⁴ Pe larg despre legătura dintre economie și drept, respectiv economia ca sursă materială a dreptului – a se vedea Andrea Kajcsa, *The role of economy as material source of law*, în Revista „Curentul Juridic”, nr. 1/2014, pp. 56-63.

Pot fi avute în vedere câteva aspecte legate de acest drept fundamental, respectiv: natura acestuia; conținutul (dimensiunile), garanțiile prevăzute și mijloacele de protecție, chiar dacă cele mai multe nu transpar din reglementarea vagă și lapidară a acestui drept prin legea fundamentală a României.

În primul rând, dreptul la un nivel de trai decent este considerat un drept *fundamental*, respectiv un drept *subiectiv* (deoarece este stabilit prin norme juridice și constă în facultatea subiectului activ al raportului juridic de a acționa sau de a pretinde o anumită conduită pentru a cărei realizare se bucură de sprijinul și protecția statului). Și este *esențial* (drepturile esențiale sunt cele considerate definitorii pentru personalitatea umană și înscrise în acte distincte (în dreptul internațional – convenții, pacte, tratate, protocoale – și în dreptul intern – Constituție, legi, alte acte normative)⁵.

În al doilea rând, dreptul la un nivel de trai decent este considerat un drept *pozitiv*⁶, deoarece presupune nu numai obligația statului sau a oricui altcuiva de a se abține de la a nu face nimic de natură a vătăma acest drept, ci chiar o obligație concretă din partea statului de a acționa, în speță de a lua o serie de măsuri (economic-sociale și financiare) suficiente pentru a asigura cetățenilor un nivel de trai decent.

În al treilea rând, dreptul la un nivel de trai decent trebuie considerat un drept *complex*, conținutul acestuia fiind alcătuit din mai multe elemente componente. Din reglementările internaționale și interne în materie pot fi sintetizate toate dimensiunile acestuia. Pe plan internațional trebuie avute în vedere, în principal, Declarația Universală a Drepturilor Omului, Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și Carta socială europeană revizuită. Astfel, conținutul acestui drept este dat de convergența unor drepturi precum: cele prevăzute prin Declarația Universală a Drepturilor Omului (art. 25), Carta socială europeană revizuită⁷ (respectiv asigurarea dreptului la muncă, dreptul la o salarizare echitabilă, dreptul copiilor și tinerilor la protecție socială, dreptul lucrătoarelor la protecția maternității, dreptul la protecția sănătății, dreptul la securitate socială, dreptul la asistență socială și medicală, dreptul de a beneficia de servicii sociale, dreptul persoanelor vârstnice la protecție socială, dreptul la protecție împotriva sărăciei și excluderii sociale, dreptul la locuință⁸; cele prevăzute în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (respectiv, drepturile copilului (art. 24), drepturile persoanelor în vârstă (art. 25), integrarea persoanelor cu handicap (art. 26), dreptul de acces la serviciile de plasament (art. 29); securitatea socială și asistența socială (art. 34) și cele prevăzute în plan intern, prin Constituție și alte acte normative.

Pe plan intern, conținutul dreptului la un nivel de trai decent s-a conturat în cadrul – destul de „fragil” stabilit de prevederile constituționale, de legislația secundară (de specialitate), dar și cu aportul jurisprudenței constituționale și, nu în ultimul rând, al doctrinei.

Astfel, conform art. 47 din Constituția României republicată „(1) *Statul este obligat să ia măsuri de dezvoltare economică și de protecție socială, de natură să asigure cetățenilor un nivel de trai decent. (2) Cetățenii au dreptul la pensie, la concediu de maternitate plătit, la asistență medicală în unitățile sanitare de stat, la ajutor de șomaj și la alte forme de asigurări*

⁵ A se vedea Irina Zlătescu, *Despre drepturile fundamentale ale omului și cetățeanului*, în Revista „Dreptul” nr. 7-8/1991, p. 29 și 30.

⁶ Ștefan Deaconu, *Drept constituțional*, ediția a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. 227.

⁷ Carta Socială Europeană Revizuită a fost semnată, inițial, în 1961 și ulterior modificată și completată, intrând în vigoare la 1 iulie 1999. România a aderat la Carta Socială Europeană prin adoptarea Legii nr. 74/4.05.1999, publicată în M.Of. nr. 193 din data de 4.05.1999.

⁸ Despre conținutul dreptului la un nivel de trai decent așa cum este conturat de reglementarea Cartei Sociale Europene Revizuite – a se vedea Andrea Tabacu, *Mijloace de protecție juridică a chiriașului și a proprietarului în contextul legilor cu caracter reparatoriu*, în „Codul civil român între tradiție și reformă la 140 de ani de aplicare”, Revista de Științe Juridice, p. 5.

sociale publice sau private, prevăzute de lege. Cetățenii au dreptul și la măsuri de asistență socială, potrivit legii.”

Mai trebuie spus, pentru a contura cât mai exact sfera dreptului la un nivel de trai decent, că acest drept este o consecință a *caracterul social al statului român* (art. 1 alin. (3) din Constituția României republicată), acesta fiind obligat să acționeze în vederea asigurării unui nivel de viață decent al societății, prin toate mijloacele, inclusiv prin sistemul de protecție socială (pensii, asigurări sociale de sănătate, ajutor de șomaj, alte tipuri de ajutoare sociale etc.).

Caracterul social al statului român, statuat în art. 1 alin. (3) din Constituția României republicată, scoate în evidență rolul din ce în ce mai pregnant (respectiv obligația) al implicării statului în activitatea social-economică (organizarea economiei naționale, sistemul de protecție socială, sistemul finanțelor publice etc.), în scopul realizării „binelui comun” și de a asigura tuturor cetățenilor o participare activă și echilibrată la beneficiul drepturilor și libertăților fundamentale⁹. Prin aceasta, statul social este „formula normativă prin care, cuplând la realitățile concrete ale vieții, constituantul tinde să contracareze imanenta și naturala tendință de inegalitate care se manifestă în societate în contextul libertății. Ca tare, instaurarea și conservarea unei egalități acceptabile socialmente reclamă intervenție normativă”¹⁰. Pot fi considerate modalități concrete de realizare a rolului de stat social: impunerea normativă a unui salariu minim pe economie, recunoașterea și garantarea unor drepturi social-economice (dreptul la muncă, dreptul la învățătură, dreptul la protecția socială a muncii etc.); impunerea unor forme de protecție socială (ajutor social, pensii de stat); asigurarea unui nivel de trai decent; impunerea unor obligații fiscale echitabile; protecția sănătății publice; dreptul la un mediu sănătos etc.¹¹.

Sunt de remarcat o serie de modificări între art. 43 privind nivelul de trai din textul adoptat în 1991 din Constituția României și textul, devenit art. 47 după revizuirea din 2003 a Constituției. Prima concluzie care se poate desprinde este că legiuitorul constituant a înțeles că facă distincție între măsurile de asigurări sociale și măsurile de asistență socială, prin introducerea unei ultime teze la alineatul 2. Cea de-a doua vizează lărgirea sferei măsurilor de asigurări sociale, prin garantarea accesului și la formele private de asigurări sociale. S-a conturat astfel, ca o dimensiune a dreptului la un nivel de trai decent, *dreptul la securitate socială a cetățeanului*¹².

Deoarece, textul legii fundamentale nu oferă și o definiție a „nivelului de trai decent” (ca de altfel, nici garanții specifice), a revenit doctrinei și practicii constituționale acest rol.

Doctrina a scos de cele mai multe ori în evidență caracterul preponderent social-economic, legătura acestuia cu ideea de progres economic și social și componenta financiară¹³, respectiv un anumit nivel de dezvoltare economică a societății¹⁴. S-a susținut în literatura de specialitate că „un nivel de trai decent trebuie sau, cel puțin, ar trebui să presupună un nivel de trai care să nu aducă atingere sub nicio formă personalității și

⁹ Tudor Drăganu, *Drept constituțional și instituții politice – tratat elementar*, vol. I, Ed. Lumina Lex, București, 2000, p. 354.

¹⁰ Nicolae Scutea, *Principiul constituțional al statului de drept și postulatul dreptății sociale*, articol în *Revista de drept public*, nr. 4/2007, p. 73.

¹¹ Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu, *Drept constituțional și instituții politice*, vol. II, ediția 12, Ed. C.H. Beck, București, 2006, p. 75; Ștefan Deaconu, *Instituții politice*, Ed. C.H. Beck, 2014, p. 105; Bianca Selejan-Guțan, *Drept constituțional și instituții politice*, ediția a 2-a revăzută și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 194;

¹² Mihai Constantinescu, Elena Simina Tănăsescu (coord.), *Constituția României – comentariu pe articole*, Editura C.H. Beck, București, 497.

¹³ Marieta Safta, *Drept constituțional și instituții politice*, vol. I *Teoria generală a dreptului constituțional. Drepturi și libertăți*, Ed. Hamangiu, București, pp. 220-221.

¹⁴ Ștefan Deaconu, *Drept constituțional*, ediția a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. 226.

demnității oricărui individ. Așadar, statul român a ales a garanta propriilor cetățeni dreptul nu doar un nivel de trai suficient, ci la un nivel de trai decent, atitudine onorabilă, am puncta noi (a autorilor opiniei – n.n.), cu atât mai mult cu cât asigurarea unui astfel de nivel de trai, „mai ales în condițiile unei economii convulsive și tranzitorii – este o aspirație, realizabilă progresiv, prin măsuri de dezvoltare economică și de protecție socială”¹⁵, însă greu de realizat.”¹⁶

Dreptul la un nivel de trai decent a făcut și obiectul atenției Curții Constituționale a României atunci când s-a pus problema exercitării de către această instituție a prerogativelor de instanță constituțională. Astfel, prin intermediul unor decizii pronunțate în cadrul controlului de constituționalitate, Curtea a avut ocazia să constate dacă anumite reglementări interne contravin sau nu textului constituțional care consacră dreptul la un nivel de trai decent¹⁷. Acestea i s-a oferit astfel ocazia de a elabora o definiție a „nivelului de trai decent” (prin raportare la art. 47 din Constituția României republicată), așa cum de altfel a definit și „statul social” (prin raportare la art. 1 alin. 3 din Constituția României republicată).

În viziunea Curții Constituționale din România definiția „nivelului de trai decent” necesită raportarea la „situațiile avute în vedere de legiuitor”, precum și la „reglementările internaționale privind drepturile omului, obligatorii în temeiul art. 11 și art. 20 din Constituție”¹⁸. Astfel, trebuie înțeles ca dreptul de a beneficia de „*protejarea și îmbunătățirea calității vieții ... atât prin reglementarea unor drepturi fundamentale ..., dar și prin drepturi care nu au o consacrare constituțională și care tind către același obiectiv*”¹⁹.

În concluzie, conținutul dreptului la un nivel de trai decent este destul de greu de conturat, având în vedere caracterul complex și deosebit.

Deosebit, considerăm noi, pentru că existența acestuia se bazează nu pe un fundament propriu și exclusiv – calitatea individului de ființă umană, ca în cazul dreptului la viață, libertății individuale, libertății conștiinței; calitatea individului de ființă socială, ca în cazul dreptului la muncă, libertatea întrunirilor, accesul la educație sau cultură, dreptul la informație; calitatea individului de ființă politică, ca în cazul drepturilor politice etc. – ci pe existența altor drepturi, unele chiar fundamentale, dar mai ales a unor mecanisme de acțiune puse exclusiv la dispoziția statului și a unui deziderat (*calitatea vieții*).

Este și un drept complex deoarece conținutul dreptului la un nivel de trai decent este, așa cum am arătat, alcătuit de fapt dintr-o serie de alte drepturi și interese legitime ale oamenilor, acordate și garantate (într-o mai mică sau mai mare măsură) de către Constituție și alte acte normative, conținut care, nu numai că poate varia considerabil de la un stat la altul, ci, în cadrul aceluiași stat, de la o perioadă la alta. Diferențele sunt, de cele mai multe ori, motivate de existența unor „*factori conjuncturali: situația economică a țării, resursele de care dispune statul în vederea atingerii acestui obiectiv, dar și de nivelul de dezvoltare al societății, gradul de cultură și civilizație ... și modul de organizare al societății*”. Aceiași „*factori conjuncturali*” sunt folosiți ca și argumente în susținerea „*dreptului statului de a conferi un anumit conținut noțiunii de nivel de trai decent*”²⁰.

¹⁵ Ion Deleanu, *Instituții și proceduri constituționale – în dreptul comparat și în dreptul român. Tratat*, Ed. Servo-Sat, Arad, 2003, pag.449, citat în Oana Șaramet, Cătălina Georgeta Matei, *Dreptul la un nivel de trai decent sau dreptul la un nivel de viață suficient?*, (http://www.uab.ro/reviste_recunoscute/reviste_drept/annales_10_2007/saramet_ro.pdf).

¹⁶ Oana Șaramet, Cătălina Georgeta Matei, *Dreptul la un nivel de trai decent sau dreptul la un nivel de viață suficient?*, (http://www.uab.ro/reviste_recunoscute/reviste_drept/annales_10_2007/saramet_ro.pdf).

¹⁷ Decizia Curții Constituționale nr. 69 din 24 noiembrie 1993, publicată în M.Of. nr. 49 din 25 februarie 1994.

¹⁸ Decizia Curții Constituționale nr. 30 din 6 aprilie 1994, publicată în M.Of. nr. 100 din 18 aprilie 1994.

¹⁹ Decizia Curții Constituționale nr. 765 din 15 iunie 2011, publicată în M.Of. nr. 476 din 6 iulie 2011.

²⁰ Decizia Curții Constituționale nr. 765 din 15 iunie 2011, publicată în M.Of. nr. 476 din 6 iulie 2011.

Având în vedere reglementările internaționale și cele naționale, pot fi incluse în sfera dreptului fundamental la un nivel de trai decent: dreptul la muncă și la protecția socială a muncii (art. 41 din Constituția României republicată - cu toate aspectele subsecvente: securitatea și sănătatea salariaților/lucrătorilor, salarizare echitabilă, protecția maternității, asigurarea unui salariu minim pe economie, program normal de muncă, concedii etc.); dreptul copiilor și tinerilor la protecție socială (art. 49 din Constituția României republicată), dreptul la ocrotirea sănătății (art. 34 din Constituția României republicată – cu aspecte specifice precum: dreptul la asistență socială și medicală, dreptul de a beneficia de servicii sociale etc.), dreptul la securitate socială (dreptul la pensie, dreptul la șomaj, ajutoare sociale, ajutor de deces, ajutoare sociale acordate unor categorii speciale de persoane etc.), dreptul persoanelor vârstnice la protecție socială, dreptul la protecție împotriva sărăciei și excluderii sociale, dreptul la locuință, dreptul la protecție specială a persoanelor cu handicap (art. 50 din Constituția României republicată).

Analiza conținutului dreptului la un nivel de trai decent devine și mai complicată atunci când se constată că este greu de stabilit chiar conținutul elementelor subsecvente. De exemplu, în România încă nu este stabilit cadrul legislativ unitar al protecției sociale speciale a tinerilor (art. 49 din Constituția României republicată).

Din moment ce legea fundamentală nu prevede și mijloacele de realizare efectivă, se poate presupune că acest rol (sau obligația?) revine legiuitorului ordinar. Astfel, conform și opiniei Curții Constituționale revine legiuitorului sarcina ca „ ..., în spiritul acestui text constituțional, să instituie un ansamblu de măsuri prin care statul să asigure protejarea și îmbunătățirea calității vieții cetățenilor atât prin reglementarea unor drepturi fundamentale, precum dreptul la securitate socială, dreptul la muncă - condiție principală pentru un trai decent -, dreptul la o salarizare echitabilă, dreptul la protecția sănătății și altele asemenea, dar și prin drepturi care nu au o consacrare constituțională și care tind către același obiectiv”²¹

În viziunea Curții Constituționale din România, atunci când legea fundamentală nu „nominalizează expres” care sunt mijloacele de realizare, „ ... legiuitorul este liber să aleagă, în funcție de politica statului, de resursele financiare, de prioritatea obiectivelor urmărite și de necesitatea îndeplinirii și a altor obligații ale statului consacrate deopotrivă la nivel constituțional, care sunt măsurile prin care va asigura cetățenilor un nivel de trai decent și să stabilească condițiile și limitele acordării lor. De asemenea, va putea dispune modificarea sau chiar încetarea acordării măsurilor de protecție socială luate, fără a fi necesar să se supună condițiilor art.53 din [Constituție](#), întrucât acest text constituțional privește numai drepturile consacrate de Legea fundamentală, iar nu și cele stabilite prin legi”. Pentru că stabilirea limitelor cadrului de acțiune este totuși necesar și esențial, [./..././.../dana/My Documents/Documents and Settings/user/Sintact 2.0/cache/Legislatietemp%22Curtea](#) consideră că, „deși legiuitorul dispune de libertatea alegerii mijloacelor prin care să realizeze protecția socială a cetățenilor, respectarea obligației de a asigura un nivel de trai decent trebuie avută în vedere în mod independent, urmărindu-se în ultimă instanță nu numai modalitatea prin care statul realizează această obligație, ci și modul în care cetățenii reușesc să își satisfacă nevoile de trai într-un anumit moment, în funcție de resursele de care dispun”, fără a fi totuși „posibilă stabilirea unui standard fix, imuabil”²².

Deși nu sunt prevăzute de Constituție cu trimitere directă la dreptul la un nivel de trai decent, sistemul constituțional pune la dispoziție mijloace concrete de apărare a unui asemenea drept.

²¹ Decizia Curții Constituționale nr. 765 din 15 iunie 2011, publicată în M.Of. nr. 476 din din 6 iulie 2011.

²² Decizia Curții Constituționale nr. 765 din 15 iunie 2011, publicată în M.Of. nr. 476 din din 6 iulie 2011

Acestea sunt, în primul rând cele cu caracter general, aplicabile oricărui alt drept sau interes legitim: însuși reglementarea la nivel constituțional; dreptul oricărei persoane care se consideră vătămată de a cere unei instanțe judecătorești recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei; controlul constituționalității legilor; controlul parlamentar exercitat în special prin intermediul comisiilor parlamentare de specialitate (în domeniul drepturilor omului); controlul asupra legalității exercitat prin intermediul instituției Avocatului Poporului).

În al doilea rând, pot fi avute în vedere mijloacele de protecție puse la dispoziția celor interesați de legislația ordinară subsecvență sferei dreptului la un nivel de trai decent (Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice; Legea nr. 119/2010 privind stabilirea unor măsuri în domeniul pensiilor; O.U.G. nr.1/2011; O.U.G. nr. 59/2011, Legea nr. 241/2013 privind stabilirea unor măsuri în domeniul pensiilor acordate beneficiarilor proveniți din sistemul de apărare, ordine publică și siguranță națională; [Legea nr 53/2003 republicata privind Codul Muncii](#) etc.).

Tot cu ocazia desfășurării controlului de constituționale, Curtea a avut de asemenea ocazia să sesizeze diferite modalități de încălcare a acestui drept precum: refuzul pensionarilor de a fi primiți în anumite profesii²³; modalități injuste de asezare a sarcinilor fiscale²⁴; etc.

Instituția Avocatului Poporului este, poate, unul din cele mai eficiente instrumente de protecție a „ariei” dreptului la un nivel de trai decent.

În primul rând, pentru faptul că este o instituție de control și de protecție a drepturilor și libertăților cetățenilor la care aceștia au acces direct. Rezultă din rapoartele de activitate ale instituției²⁵, că elemente subsecvente dreptului la un nivel de trai decent, așa cum au fost prezentate mai sus, au făcut obiectul unor petiții adresate instituției, dar și a unor sesizări din oficiu: dreptul la ocrotirea sănătății (art. 34 din Constituția României republicate); dreptul la pensie și la alte forme de asigurări publice sau private, prevăzute de lege; dreptul persoanelor cu handicap; munca și protecția socială a muncii. În al doilea rând, este una dintre instituțiile fundamentale ale statului care au dreptul de a sesiza Curtea Constituțională în vederea efectuării controlului de constituționalitate, în condițiile în care, în România, cetățenii nu au acces direct la instanța constituțională. În al treilea rând, poate contribui la îmbunătățirea cadrului legislativ și la îmbunătățirea aplicării și respectării acestuia prin intermediul punctelor de vedere și a recomandărilor pe care le poate formula.

Deși este adevărat că o reglementare expresă la nivel constituțional a tuturor sau chiar doar a unor elemente și particularități ale diferitelor categorii de relații sociale nu este posibilă (să nu mai vorbim de riscul de a cădea în extrema cealaltă, a unei „hiperconstituționalizări”), nu ne împiedică să remarcăm că legiutitorul constituant român a eșuat în privința dreptului la un nivel de trai decent. Nu că intenția acestuia nu ar fi una „onorabilă”²⁶. Ceea ce reproșăm este faptul că nu a avut „curajul” (sau poate era nevoie doar de voință, voință concordantă cu

²³ Decizia Curții Constituționale nr. 32 din 13 aprilie 1994, publicată în M.Of. nr. 259 din 15 septembrie 1994

²⁴ Decizia Curții Constituționale nr. 223 din 13 martie 2012, publicată în M.Of. nr. 256 din 18 aprilie 2012 - în privința veniturilor realizate din pensii, există o unitate între modul de calcul al contribuției de asigurări de sănătate și al impozitului pe venit; Decizi Curții Constituționale nr. 1394 din 26 octombrie 2010, publicată în M.Of. nr. 863 din 22 decembrie 2010 - așezarea justă a sarcinilor fiscale trebuie să reflecte însuși principiul egalității cetățenilor în fața legii, prin impunerea unui tratament identic pentru situații identice și să țină cont, în același timp, de capacitatea contributivă a contribuabililor, luând în considerare elementele ce caracterizează situația individuală și sarcinile sociale ale acestora.

²⁵ http://www.avp.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=53&Itemid=113&lang=ro (vizualizat la data de 13 septembrie 2014).

²⁶ Oana Șaramet, Cătălina Georgeta Matei, *Dreptul la un nivel de trai decent sau dreptul la un nivel de viață suficient?*, (http://www.uab.ro/reviste_recunoscute/reviste_drept/annales_10_2007/saramet_ro.pdf).

cea a națiunii!) de a merge mai departe și a impunere și garanțiile specifice de rang constituțional (cu toate consecințele de decurg de aici), așa cum a procedat în legătură cu alte drepturi fundamentale.

Se pare că în România, acest aspect a fost lăsat exclusiv la latitudinea legiuitorului ordinar și a executivului care pune în aplicare normativul elaborat de acesta. Dar, fără garantarea și protecția unor mecanisme de nivel constituțional este ca și când nu ar exista sau echivalent cu a „omorî în fașă” chiar și intenții onorabile.

În concluzie, deși, este de apreciat voința onorabilă a legiuitorului român de a ridica dreptul la un nivel de trai decent la rang de drept fundamnetal, în practică va rămâne un simplu deziderat atâta timp cât nu sunt prevăzute și garanții suficiente ale exercitării efective a acestuia (în special tot de rang constituțional) și mai ales, este lăsat totalmente la latitudinea statului rolul de a stabili conținutul acestui drept și de a-i conferii consistență, doar în funcție, și atunci când mijloacele economico-financiare i-ar permite. Iar practica ultimilor 25 de ani a demonstrat că niciodată nu sunt suficiente resurse economico-financiare.